

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: EU:n elpymissuunnitelma; MFF+ ja elpymisväline

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: EU:n elpymissuunnitelma; MFF+ ja elpymisväline (E 64/2020 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Jussi Lindgren, valtioneuvoston kanslia
- EU-erityisasiantuntija Joanna Tikkanen, valtioneuvoston kanslia
- valtiotieteiden tohtori Heikki Koskenkylä
- professori Päivi Leino-Sandberg
- professori Tuomas Ojanen
- Professor of Practice Jukka Pekkarinen
- työelämäprofessori Vesa Vihriälä

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Valtiontalouden tarkastusvirasto
- Ulkopoliittinen instituutti
- Suomen Pankki
- Euroopan parlamentin jäsen Sirpa Pietikäinen, Euroopan parlamentti
- yliopistotutkija Timo Miettinen, Helsingin yliopisto, Eurooppa-tutkimuksen keskus
- valtiotieteen tohtori (kansantaloustiede) Sixten Korkman
- pääanalyytikko Jan von Gerich, Nordea

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- valtiovarainministeriö
- oikeustieteen tohtori Tomi Tuominen

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Elpymiskokonaisuus

[<POISTETTU>]

Tuleva rahoituskehys rahoitettaisiin EU-jäsenmaksuin, kuten nykyisinkin, ja varat elpymisvälineeseen kerättäisiin komission lainanotolla, joka mahdollistettaisiin korottamalla tulevan rahoituskehysten menokaton ja omien varojen katon välistä liikkumavaraa. Elpymisvälineen varat katettaisiin vuosien 2028—2058 korotetuilla EU:n budjetin jäsenmaksuilla ja mahdollisilla tulevilla uusilla EU:n omilla varoilla (mm. hiilitulli, digivero).

Komission elpymiskokonaisuuteen sisältyy myös esitys kasvattaa kuluva MFF-kauden (2014—2020) rahoitusta 11,5 mrd. eurolla vuonna 2020, EU:n elpymistuen nopean käyttöönoton mahdollistamiseksi. Kuluva kauden lisärahoitus esitetään kohdennettavaksi pääosin rakennerahastotoimiin (ReactEU) ja uuteen vakavaraisuusvälineeseen, mutta myös Euroopan kestävän kehityksen rahastoon.

1. MFF+

2.[<POISTETTU>]

Oikeusvaltiomekanismi

Komissio toteaa, että elpymispaketin yhteydessä keskeisenä tekijänä tulee olemaan myös komission ehdotus asetukseksi EU:n talousarvion suojaamisesta oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen liittyviltä yleisiltä puutteilta.

Omat varat (kehysten tulopuoli)

EU:n omien varojen sitoumusten ja maksujen enimmäismäärät vahvistetaan neuvoston omien varojen päätöksessä. Nämä enimmäismäärät määrittävät ehdottoman ylärajan sille määrälle varoja, joita unioni voi pyytää jäsenvaltioilta menojojensa rahoittamiseen tietyinä vuosina.

[<POISTETTU>]

Omia varoja koskevassa tiedonannon osiossa komissio esittää, että perinteisten omien varojen (tullit), kansallisten BKTL-rahoitusosuuksien ja yksinkertaistetun arvonnäköveroon perustuvan oman varan lisäksi otettaisiin käyttöön kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuva uusi oma vara (ns. muovimaksu). Näin ollen komissio ei tässä vaiheessa esitä jo aiemmin ehdottamaa päästökauppajärjestelmään perustuvaa omaa varaa (ETS), vaan komissio tuo esiin mahdollisuuden luoda myöhemmin muita uusia omia varoja, kuten esim. päästökauppajärjestelmään perustuvan oman varan (ETS).

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2020 vp

Maksukorjausten osalta komissio esittää omia varoja koskevassa tiedonannon osiossa toukokuussa 2018 antamansa ehdotuksen mukaisesti maksukorjausten asteittaista poistamista, sillä muutoksella, että alennukset poistettaisiin aikaisemmin ehdotettua pidemmällä aikavälillä.

3. [~~POISTETTU~~]

4. ELPYMISVÄLINE

Komissio ehdottaa poikkeuksellista, uutta ja kertaluonteista 750 mrd. euron EU:n rahoitusjärjestelyä koronavirukseen vastaamiseksi (Next Generation EU). Tätä kokonaisuutta kutsutaan jäljempänä elpymisvälineeksi. Elpymisvälineestä myönnettäisiin avustuksia ja takauksia yhteensä 500 mrd. euron arvosta ja lainamuotoista tukea yhteensä 250 mrd. euron arvosta. Elpymisväline olisi luonteeltaan väliaikainen. Se olisi jäsenmaiden hyödynnettävissä ja käytettävissä vuoden 2024 loppuun saakka.

Komission ehdotus elpymisvälineeksi on kolmivaiheinen ja koostuu pääosin kolmesta säädösehdotuksesta. Ensimmäiseksi, komissio ehdottaa omien varojen päätöksessä (SEUT 311) kertaluonteista ja poikkeuksellista erilliskorotusta omien varojen liikkumavaraan, 0,6 prosenttiyksikköä EU:n BKTL:sta. Erilliskorotus olisi voimassa aina vuoteen 2058 saakka. Omien varojen erilliskorotuksen nojalla komissio saisi valtuuden laskea liikkeelle joukkovelkakirjoja unionin nimissä elpymisvälineen rahoittamiseksi. Toiseksi, komissio ehdottaa uuden EU:n elpymisvälineen perustamista neuvoston asetuksella (SEUT 122). Siinä säädettäisiin varojen kohdentamisesta eri EU-ohjelmiin. Kolmanneksi, komissio ehdottaa uuden, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (SEUT 175), joka olisi kooltaan 560 mrd. euroa.

Elpymisvälineen varoja kanavoitaisiin kolmen politiikkapilarin avulla:
Ensimmäinen pilari olisi tukea EU-jäsenmaille kriisistä toipumiseen:

- Elpymis- ja palautumistukiväline
- Koheesiota tukeva elpymisapu ja Euroopan alueet (REACT-EU)
- Maaseudun kehittämissuunnitelmien vahvistaminen
- Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin vahvistaminen
- Tuki investointeihin ja uudistuksiin
- Tuki oikeudenmukaiseen siirtymään

Toinen pilari tukisi talouden ja yksityisten investointien käynnistämistä:

- Vakavaraisuustukiväline
- Strategisten investointien väline
- Vahvistettu InvestEU-ohjelma
- Tuki keskeisille aloille ja teknologioille
- Investoinnit keskeisiin arvoketjuihin
- Elinkelpoisten yritysten vakavaraisuustuki

Kolmas pilari perustuisi kriisistä saatuihin kokemuksiin ja niihin perustuviin toimiin:

- Uusi terveysohjelma
- RescEU:n kasvattaminen

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2020 vp

- Tutkimuksen ja innovoinnin ohjelman ja ulkosuhdetoimien vahvistaminen
- Keskeisten ohjelmien (mm. CEF, Erasmus) tukeminen tulevien kriisien varalta
- Tuki globaaleille kumppaneille

Komissio ehdottaa uuden elpymisvälineen perustamista Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) artikla 122 nojalla. Elpymisvälineessä säädettäisiin pääasiassa 750 mrd. euron varojen jakautumisesta. Elpymisvälineen kautta myönnettävä elpymistuki kanavoitaisiin edellä kuvatun kolmen pilarin, eli painopistealueen kautta.

Elpymisvälineen varojen tarkemmasta käytöstä säädettäisiin kutakin EU-ohjelmaa ja -välinettä koskevassa sektoriasetuksessa. Keskeisin näistä on elpymis- ja palautumistukiväline.

Elpymis- ja palautumistukiväline

Komissio ehdottaa uuden elpymis- ja palautumistukivälineen (Recovery and Resilience Facility) perustamista rahoituskehikseen (otsakkeeseen 2. Yhteenkuuluvuus ja arvot). Väline olisi siten sisällöllisesti osa koheesiopolitiikkaa. Väline vastaa toiminnaltaan ja tavoitteiltaan pitkälti aiemmin ehdotettua uudistusten tukiohjelmaa, joka ei enää sisälly komission muutettuun MFF-ehdotukseen. Elpymis- ja palautumistukiväline olisi kaikkien jäsenmaiden käytettävissä ja sen koko olisi 560 mrd. euroa, josta 310 mrd. myönnettäisiin avustuksina ja loput 250 mrd. euroa lainoina, jäsenmaiden investointeja ja rakenneuudistuksia varten. Väline kytkettäisiin jäsenmaiden kansallisten elpymissuunnitelmien kautta eurooppalaiseen ohjausjaksoon sekä ilmasto- että energiatavoitteisiin. Jäsenmaat toimittaisivat kansallisen elpymis- ja toipumissuunnitelman osana kansallista uudistusohjelmaa, ja suunnitelmassa tunnistettaisiin sellaiset uudistukset ja investoinnit, jotka tukisivat eurooppalaisessa ohjausjaksossa tunnistettuja politiikkatoimenpidetarpeita.

Komission ehdotuksen mukaan elpymis- ja palautumistukivälineestä saatavan tuen määrä perustuisi elpymis- ja palautumissuunnitelmasta aiheutuviin kustannuksiin. Jäsenmaiden maksimisaanto perustuisi seuraaviin muuttujiin: väestömäärä, käänteinen BKT asukasta kohden ja keskimääräinen työttömyysaste viitevuosilta 2015—2019 verrattuna EU:n keskiarvoon. Edellä mainittujen kriteerien mukaan Suomen alustava maksimisaanto-osuus olisi 0,71 % välineen tuesta, kun taas maksuosuus olisi arviolta noin 1,7 % komission ehdotuksen mukaan.

Elpymisvälineen rahoitus

EU:n omien varojen katon ja menokaton välistä liikkumavaraa tarvitaan sen turvaamiseksi, että unioni pystyy kaikissa tilanteissa kattamaan toiminnastaan syntyvät vastuut. Omien varojen liikkumavaran puitteissa katetaan jo nykyisellään luottoriskejä, jotka ovat peräisin unionin luotonanto- ja takaustoimenpiteistä. Näitä toimenpiteitä ovat mm. makrotaloudellinen rahoitusapu, makсутasetukilainat ja Euroopan rahoituksen vakautusmekanismi (ERVM) sekä Euroopan strategisten investointien rahasto (ESIR). Lisäksi omien varojen liikkumavaraa tullaan hyödyntämään SURE-välineen lainojen vakuutena.

Komission ehdotuksen mukaan elpymisvälineen rahoitus järjestettäisiin unionin uudella velanotolla. Komissio, unionin toimivaltaisena viranomaisena, laski liikkeelle joukkovelkakirjoja pääomamarkkinoille. Omien varojen enimmäismäärän korottaminen 2 %:iin nyt tehtävällä 0,6 %-yksikön erilliskorotuksella mahdollistaisi velanoton ja unionin korkean luottoluokituksen säilymisen. Joukkovelkakirjoja laskettaisiin liikkeelle useassa eri maturiteetissa ja joukkovelkakir-

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2020 vp

jojen lunastukset ja takaisinmaksut alkaisivat vasta vuodesta 2028 jatkuen aina vuoteen 2058 asti. Komission alustavassa velanhallintastrategiassa pyritään kohtuullisen pitkiin maturiteetteihin ja rahoitusriskien hallintaan jakamalla erääntyvää velkaa tasaisesti tuleville vuosille 2028—2058.

Komission ehdotuksen mukaisesti velkaa voisi erääntyä vuodessa enintään 7,5 % elpymisvälineen nimellisarvosta eli enintään yhteensä noin 56 mrd. euroa vuodessa. Komission liikkeelle laskevien joukkovelkakirjojen rajoista korkoriskin osalta ei ole tässä vaiheessa tarkempaa tietoa.

Unionin velka maksettaisiin pois korotetuilla, tulevilla jäsenmaksuilla ja mahdollisilla uusilla omilla varoilla vuosina 2028—2058. Osana komission ottaman lainan takaisinmaksua komissio tuo esiin mahdollisuuden luoda uusia omia varoja. Näitä myöhemmin toteutettavia voisivat olla komission mukaan esimerkiksi päästökauppajärjestelmään perustuvat uudet omat varat (ETS), hiilidioksidipäästöjen tullimekanismi ja suuryritysten toimintaan perustuvat omat varat. Lisäksi voitaisiin ottaa käyttöön uusi digitaalivero.

Ehdollisuudet

Komissio vastaisi elpymisvälineen täytäntöönpanosta unionin varainhoitoasetuksen mukaisesti ja jäsenvaltiot valvoisivat täytäntöönpanoa SEUT 291 artiklan mukaisessa komitologiamenettelyssä.

Elpymisvälineen ehdollisuus toteutuisi pääosin eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa. Kansallista rakenne- ja talouspolitiikkaa pyrittäisiin siten ohjaamaan ja koordinoimaan luomalla jäsenmaille taloudellisia kannustimia avustuksien, takausten ja edullisten lainojen muodossa. Eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa neuvosto tunnistaa maakohtaisissa suosituksissa ne jäsenmaiden toimenpidekokonaisuudet ja politiikkakokonaisuudet, joita tarvitaan yleisten talouspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Elpymis- ja palautumistukivälineessä jäsenmaat ehdottaisivat tämän perusteella kansallisessa uudistusohjelman liitteessä uudistuksia ja investointeja, jotka tukevat ohjausjaksossa tunnistettuja politiikkatavoitteita. Kansallisen elpymissuunnitelman laatiminen on tuen saamisen edellytys. Asetuksessa säädetään yksityiskohtaisesti suunnitelmien sisältövaatimuksista ja kriteereistä, joiden pohjalta komission on niitä arvioitava.

Neuvostolla olisi mahdollisuus komission ehdotuksesta keskeyttää avustusten ja lainamuotoisen tuen jatkaminen, jos jäsenmaa rikkoisi maakohtaisten suositusten toimeenpanoa. Elpymis- ja palautumistukivälineen osalta tukea saava jäsenmaa raportoi komissiolle säännöllisesti välitavoitteiden saavuttamisesta, joiden täytyminen olisi kynnysehto maksujen toimeenpanolle.

Eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa toimeenpantava ehdollisuus ei vastaisi siten rahoitustuki-ohjelmien (ERVV, EVM) laajaa talouspoliittista ehdollisuutta, vaan olisi luonteeltaan tavanomaisempaa eurooppalaisen ohjausjakson tunnistamia politiikkasuosituksia ja niiden toimeenpanoa.

Valtioneuvoston kanta

Suomi suhtautuu avoimesti jatkotyöhön komission ehdotusten osalta tarvittavassa aikataulussa. Kyseessä on taloudelliselta ja poliittiselta merkitykseltään mittava kokonaisuus. Valtioneuvosto korostaa, että asian valmistelun yhteydessä on syytä käydä riittävästi julkista keskustelua niin ko-

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2020 vp

timassa, Euroopassa kuin eduskunnassa. Päätösten legitimitetin kannalta laaja kansalaishyväksyntä on tarpeellista.

Muutettua rahoituskehys ehdotusta vuosille 2021—2027 (MFF+) ja ehdotusta uudeksi elpymisvälineeksi tulee tarkastella yhdessä tarkoituksenmukaisimman elpymiskokonaisuuden muodostamiseksi. Elpymistoimien kokonaisuudessa on huomioitava jo nyt ehdotetut ja päätetyt mekanismit, kuten SURE-väline ja EVM:n pandemiaturvaväline. Jos rahoitus elpymistoimien kokonaisuudesta ei euromaille riitä eikä se saa rahoitusta markkinoilta, se voi hakea lainaa EVM:stä noudattaen EVM-sopimuksen menettelyjä.

Nyt käsitellyssä oleva elpymiskokonaisuus on kertaluontoinen, poikkeuksellinen ja väliaikainen vastaus nykyiseen koronaviruksen aiheuttamaan kriisiin eikä se saa muuntua tosiasiasa pysyväksi järjestelyksi. Väliaikaisuutta tulee korostaa niin mekanismin kestoa lyhentämällä kuin tarkastelemalla takaisinmaksuun ehdotetun ajan pituutta.

Suomi katsoo, että koronaviruksen aiheuttama taloudellinen epävakaus on täysin ennakoimaton kriisi. Kriisin poikkeuksellinen luonne edellyttää yhteisiä toimia, jotka tulee toteuttaa EU:n perussopimuksia kunnioittaen. Toimien tulee tähdätä tilanteen kokonaisvaltaiseen hallintaan ja jäsenvaltioiden talouksien elpymiseen ja uudistamiseen. Tässä tilanteessa on tärkeää korostaa EU:n poliittista valmiutta tarkoituksenmukaisiin ja koordinoituihin tilapäisiin toimiin. Suomen taloudellisia vastuita tulee tarkastella osana koronakriisin jälkitoimien kokonaisuutta. Vastuita arvioitaessa tulee ottaa huomioon paitsi niiden kokonaismäärä, myös niiden toteutumisen todennäköisyys ja Suomen jo antamat sitoumukset.

Taloudellisten kokonaisvastuiden on oltava suhteessa Suomen valtion taloudelliseen kantokykyyneen. Suomi ei voi hyväksyä toimia, jotka vaarantaisivat Suomen budjettisuvereniteetin tai rahoitusaseman kestävyuden.

Suomelle aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa tulee huomioida laajemmin kokonaistaloudelliset vaikutukset. Suomelle kohdistuvien vastuiden arvioinnissa on huomioitava Suomen hyödyt EU-jäsenyydestä. Mahdollisten elpymistoimien myönteiset vaikutukset EU:n taloudelle kohdistuisivat myös Suomeen erityisesti vahvistamalla Suomen vientiä ja työllisyyttä.

Poikkeustilanteessakaan ei tulisi kumota maiden omaa vastuuta talouspolitiikkansa hoidosta eikä lisätä yhteisvastuullista velkaa.

Suomi pitää tärkeänä sukupuolten tasa-arvon edistämistä covid-19 -kriisin aikana ja kriisistä toimimisessa.

Elpymisrahoituksella ei voida ajatella ratkaistavan kaikkia EU-maiden ja euroalueen talousongelmia ja sen tulisi keskittyä koronakriisin aiheuttamaan poikkeukselliseen ja väliaikaiseen tilanteeseen. Sen rinnalla tulee jatkaa keskustelua erilaisista ratkaisuista velkakestävyuden varmistamiseksi Euroopassa.

KOMISSION MUUTETTU RAHOITUSKEHYSEHDOTUS 2021—2027 (MFF+)

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2020 vp

[<POISTETTU>]

ELPYMISVÄLINE

Komission ehdotus elpymisvälineeksi ei sellaisenaan ole Suomen hyväksyttävissä.

Esitykseen tulee tehdä seuraavia keskeisiä muutoksia:

- Ennakkokannassaan Suomi on katsonut, että lähtökohtana on elpymisvälineen tuen lainamuotoisuus, mutta on ollut valmis tarkastelemaan myös muita mahdollisia toteutustapoja. Neuvottelujen kuluessa tulee etsiä ratkaisuja, joissa avustusmuotoisen tuen suhteellinen osuus elpymisvälineestä pienenee.
- Elpymisvälineen koon tulee olla pienempi ja suhteessa jäsenmaille myöhemmin syntyvään maksutaakkaan ja maksutaakan ajalliseen keston.
- Elpymisvälineen takaisinmaksujan tulee olla esitettyä 30 vuotta lyhyempi ja rahoitusjärjestelyn tulee noudattaa perussopimusten tasapainoisen budjetin periaatetta. Jäsenvaltioille tuleva pitkäaikainen budjettisuvereniteetin rajoite tulee pyrkiä rajaamaan mahdollisimman vähäiseksi.
- Elpymisvälineen voimassaoloaika tulee rajata lyhyemmäksi kuin komission esittämä neljä vuotta.

Valtioneuvosto katsoo, että elpymisvälineeseen tehtävät muutokset ovat edellytys tavanomaisen säätämisympäristön soveltamiseksi asiasta päätettäessä.

[<POISTETTU>]

Suomi pitää hyvänä, että elpymisväline kytketään vihreän kehityksen ohjelmaan.

[<POISTETTU>]

Elpymisvälineen rahoituksen osalta Suomi katsoo, että EU:n omien varojen enimmäismäärän ja rahoituskehityksen maksujen enimmäismäärän välisen liikkumavaran hyödyntäminen vakuutena voisi olla mahdollista.[<POISTETTU>]

Suomelle on tärkeää, että mahdollisesta elpymisvälineestä syntyviä taloudellisia vastuita ja riskejä rajataan tehokkaasti. [<POISTETTU>]

[<POISTETTU>]

Elpymisvälineen varoja tulee käyttää läpinäkyvästi ja hyvän hallinnon periaattein toimiin, jotka edesauttavat tehokkaimmin koronaepidemiasta elpymistä jäsenmaissa. Varojen tulisi olla kaikkien jäsenvaltioiden käytettävissä. Varoja ei tule käyttää kriisipankkien pelastamiseen.

Taloudellista elpymistä ja tulevaisuuden kilpailukykyyn vahvistamista tukevat etenkin panostukset vihreään kasvuun, digitalisaatioon ja TKI-toimintaan. Keskiössä tulee olla sisämarkkinoiden vahvistaminen.

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2020 vp

[<POISTETTU>]

Jatkokäsittelyssä on varmistettava, että ehdotus on EU:n perussopimusten mukainen. Erityistä huomioita kiinnitetään varainhoitoa koskeviin määräyksiin, kuten SEUT 310 ja 311 artikloihin. Suomi toteaa, että elpymisrahastolla sinänsä toteutetaan SEU 3 artiklan mukaista unionin perustehtävää.

[<POISTETTU>]

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Toimintaympäristö. Euroopan komissio on tehnyt ehdotuksensa EU:n elpymissuunnitelmaksi tilanteessa, jossa kuluvan kevään aikana talouden näkymät ovat heikentyneet, vaarantaen monessa EU-valtiossa julkisen talouden liikkumavaran, vaikeuttaen myös pitkän aikavälin näkymiä. Koronakriisin ensimmäisten kuukausien aikana talouspolitiikassa on jouduttu reagoimaan nopeasti ennennäkemättömiin olosuhteisiin ja muuttamaan yhteiskunnan toimintatapoja, myös lainsäädännön keinoin. Vaikka tällä hetkellä useissa valtioissa erilaisia rajoituksia puretaan ja tämän odotetaan mahdollistavan vähittäisen paluun kasvu-uralle, on tuleva kehitys silti epävarmalla pohjalla; jotta kestävä talouskasvu ja työllisyys voisivat vahvistua, politiikkatoimien pitää pystyä vastaamaan onnistuneesti talouden toimijoiden tarpeisiin sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

Komission elpymissuunnitelma koostuu tiedonannoista ja lainsäädäntöehdotuksista. Talousvaliokunta käsittelee asiaa nyt vireillä olevan kirjelmän puitteissa yleisellä tasolla ja tulee ottamaan kantaa sektorikohtaiseen lainsäädäntöön kunkin ehdotuksen kohdalla erikseen.

Valiokuntakäsittelyn lähtökohdat. Nyt arvioitavaan valtioneuvoston kirjelmään on sisällytetty sisällöllisesti ja ajallisesti laaja vaiteliaisuuspyyntö, jota on suuren valiokunnan päätöksellä kavennettu hieman. Valtioneuvoston ehdotus Suomen kannaksi jää kuitenkin edelleen olennaisin osin vaiteliaisuusmääräyksen alle.

Vaiteliaisuutta on pyydetty perustuslain 50 §:n 3 momentin perusteella. Säännöksen tavoitteena on turvata Suomen neuvottelutavoitteet. Vaiteliaisuuspyynnön keston osalta valtioneuvosto katsoo, että peruste vaiteliaisuuden ylläpitämiselle on olemassa, kunnes rahoituskehysneuvottelut neuvostossa on saatettu päätökseen. Talousvaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan kantaan (PeVP 43/2020 vp), jonka mukaan salassapitosäännöksiä on tulkittava poikkeuksena pääsäännöstä, suppeasti (PeVL 43/1998 vp). Julkisuuden rajoituksen sitominen välttämättömään merkitsee, että rajoituksen on kohdistuttava vain sekä sisällöllisesti että ajallisesti välttämättömään.

Talousvaliokunta toteaa, että elpymissuunnitelma on periaatteellisesti, oikeudellisesti ja taloudellisesti merkittävä toimenpidekokonaisuus, jolla voi olla kauaskantoisia vaikutuksia EU:n tulevaisuuteen. Kirjelmän mukaan asian valmistelun yhteydessä on syytä käydä riittävästi julkista keskustelua niin kotimaassa, Euroopassa kuin eduskunnassakin ja että päätösten legitimitetin kannalta laaja kansalaishyväksyntä on tarpeen. Valiokunta toteaa näiden tavoitteiden olevan osin hankalasti sovitettavissa yhteen valtioneuvoston kirjelmän julkisuusstatuksen kanssa. Myös valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat kiinnittäneet huomiota tähän ristiriitaan.

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2020 vp

Valtioneuvoston kannan julkisuuden rajaukset huomioon ottaen talousvaliokunta esittää tässä lausunnossaan yleisiä huomioitaan ja tärkeinä pitämiään reunaehtoja Suomen toiminnalle jatko-neuvotteluissa.

Toimet kriisiin vastaamiseksi. Kevään edetessä on tehty joukko kansallisia ja EU-tason lainsäädäntö- ja muita toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on tukea yrityksiä ja kotitalouksia poikkeus-tilan aikana ja sen yli. Tämä on tarkoittanut muun muassa tilapäisiä lievennyksiä finanssialan toimijoita koskeviin vakavaraisuusvaatimuksiin (U 17/2020 vp), työttömyysriskien vähentämistä eurooppalaisen tuen välineellä (U 12/2020 vp) ja yleiseurooppalaisen takuurahaston perustamista Euroopan investointipankin yhteyteen (U 9/2020 vp). Tukitoimien tavoitteena on mahdollistaa se, että julkisen talouden liikkumavara riittää tehokkaisiin pandemian välittömiin vaikutuksiin vastaaviin toimiin kaikissa jäsenvaltioissa. Lisäksi tarkoituksena on pienentää riskiä siitä, että julkinen talous ajautuu osassa jäsenvaltioista kestävämpään tilaan.

Talousvaliokunta toistaa jo aiemmin ilmaisemansa (TaVL 13/2020 vp — U 15/2020 vp) huolen siitä, että siltä osin kuin joustoissa ja tukimekanismeissa halutaan luoda siltaa viruksen aiheuttaman kriisin yli, tulee olemaan vaikeaa erottaa, mitkä ongelmat ovat johdettavissa suoraan viruksesta ja milloin on kysymys pitkällä tähtäimellä kestävämpään julkistalouden pidon johdosta eskaloituvista vaikeuksista. Tuen tulee kohdistua ensisijaisesti koronakriisistä aiheutuvien seurausten korjaamiseen ja kriisistä selviämiseen.

Suomen asema. Suomelle muodostuva vastuu elpymisvälineestä perustuu siihen oletamaan, että järjestelyssä jäsenmaat sitoutuvat väliaikaisesti nykyistä korkeampaan omien varojen päätöksen mukaiseen EU-budjetin maksimitasoon. Korkeampaan maksimitasoon nojautuen komissio hankkii markkinoilta rahoitusta, joka ohjataan avustuksiin ja lainoihin. Komission ottamat velat maksettaisiin takaisin vuosien 2027 ja 2058 välillä. Sitä osuutta elpymisvälineestä, jolla rahoitetaan avustuksia (n. 500 miljardia euroa), voidaan pitää jäsenmaille varmasti toteutuvana vastuuna. Sitä vastoin sitä osuutta elpymisvälineestä, jolla rahoitetaan lainamuotoista tukea (250 miljardia euroa), voidaan pitää ehdollisena vastuuna, joka toteutuu vain, jos lainoja ei makseta takaisin.

Nyt ehdotetun elpymispaketin lainapainotteisuuden lisääminen voi olla vastikkeellisuuden edellyttämisen näkökulmasta perusteltua, mutta jos halutaan pitää kiinni koronakriisin seurauksien jakamista merkitsevän solidaarisuuden toteutumisesta ja tuen kohteiden velkaantumisen hillitsemisestä, suoran tuen määrän tulee säilyä merkittävänä. Toisaalta EU:n varainhoitoa ja budjettitasaapainoa koskevien määräysten näkökulmasta lainamuotoinen tuki olisi perustellumpi.

Suomen ei tule puoltaa sellaisia järjestelyjä, joissa on vaikeasti ennakoitavia taloudellisen yhteisvastuun piirteitä. Talousvaliokunnan näkemyksen mukaan unionin velkaantumisen takeena tulisi olla yhteisiä sitoumuksia uusien omien varojen lähteistä ja muista rahoituslähteistä eikä vain yleisiä mainintoja uusista veroista. On ehdottomasti vältettävä tilanne, jossa unionille syntyy merkittäviä taloudellisia vastuita ilman yhteisymmärrystä niistä syntyvien velvoitteiden jaosta.

Suomen suorat hyödyt lainainstrumentin suhteen näyttäisivät nykyhetkessä arvioituina vähäisiltä, koska Suomi pystyy itse hankkimaan rahoitusta mahdollisesti EU:n yhteistä lainainstrumenttia edullisemmin ehdoin. Tämä on syytä ottaa huomioon, kun muodostetaan Suomen kantaa lainan ja avustusten suhteesta tässä kokonaisuudessa.

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2020 vp

Yksittäisen jäsenvaltion asema riippuu kuitenkin lopulta sille kohdistuvan EU-budjetin mak-suosuudesta ja niistä kriteereistä, joiden perusteella jäsenmaat voivat hyödyntää tukijärjestelmiä. Suomen hyötyjä punnitessa tulee ottaa huomioon kuitenkin myös välitöntä kansallista nettosaan-tia laajempi kokonaisuus. Talousvaliokunta toteaa, että Suomen kaltaisen pienen, avoimen ja vientiin tukeutuvan talouden etuna on koko EU:n elpyminen. Suomen on määrätietoisesti pyrit-tävä johtavaksi kestävä tulevaisuuden tekijäksi kehittämällä erityisesti energia- ja ympäristötek-nologian systeemitason suunnittelu-, kehitys-, tutkimus- ja liiketoimintaosaamista. Teollisten in-vestointien lisäksi on aktiivisesti pyrittävä houkuttelemaan myös kansainvälisten toimijoiden tut-kimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa Suomeen.

Saadun selvityksen mukaan kokonaistaloudellisen finanssipoliittisen elvytyksen tarve on nykyi-nessä nollakorkotilanteessa ilmeinen ja sen vaikuttavuus on suhteessa rahapolitiikkaan hyvä. El-vytystoimilla on siis vankat kokonaistaloudelliset perustelut. Taantuman pitkittyminen ja mah-dollinen syventyminen muissa EU-valtioissa vaikuttaa myös Suomen mahdollisuuksiin palata kasvu-uralle. Lisäksi, jos luottamus EU:n kykyyn vastata alueen yhteisiin ongelmiin alkaa hor-jua, voi epäluottamus eskaloitua myös rahoitusvakautta koskeväksi. Merkittävä vaikutus Suo-men taloudelle saattaakin muodostua toisten valtioiden elpymisen kautta. Viennin kasvun myötä kohoava bruttokansantuote vaimentaisi ehdotuksen suoraa vaikutuksia julkisen velan BKT-osuu-den nousuun.

Ehdollisuus ja muita elvytyksen reunaehdoja. Komission ehdotuksessa suuri osa rahoituksesta on sidoksissa talouspolitiikan ohjaukselle ja sitä kautta erityisesti vihreään siirtymään, digitaaliseen muutokseen sekä talouksien palautumiskykyyn. Lisäksi ilmastoneutraaliuden tavoitteen liittyvää nk. oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa ehdotetaan vahvistettavaksi. Siten elpy-missuunnitelma tukee myös jo aiemmin määriteltyjen tavoitteiden toteutumista. Talousvaliokun-ta katsoo, että tämä kytkentä saadaan toimimaan tarkoituksenmukaisella tavalla, jos nämä aiem-min päätetyt politiikkatavoitteet eivät tule määrävään asemaan tukivälineiden varojen kohden-tumisessa. Tuen ei tule erkaantua koronaviruksen vaikutusten lieventämisen periaatteesta: edellä mainittuja politiikkatavoitteita tulee käyttää täydentävänä ja mahdollisesti niiden tavoitteiden kanssa ristiriidassa olevien hankkeiden poissuljentaa edistävänä kriteeristöinä. Parhaimmillaan rahoitusta voidaan kohdentaa hankkeisiin, joilla on sekä koronakriisistä toipumista että muita po-litiikkatavoitteita edistävä vaikutus. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että kriteeristöissä on muka-na myös oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen. Talousvaliokunta huomauttaa lisäksi, että kos-ka komission ehdotuksessa elpymisrahaston keskeiset välineet olisivat koheesiorahoituksen alaan kuuluvia, voi se merkitä jakosuhteiden painottumista koheesiorahoituksesta perinteisesti hyöty-viin maihin. Tämä voi olla osin ristiriidassa elpymisrahoituksen nimenomaan koronakriisiä lie-ventävän tavoitteen kanssa. Vihreän siirtymän ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston osalta ta-lousvaliokunta toistaa aiemmat huomionsa (TaVL 12/2020 vp, TaVL 7/2020 vp ja TaVL 6/2020 vp) ja korostaa teknologianeutraalisuutta ja kustannustehokkuutta.

Elvytyksessä otetaan julkisten hankkeiden avulla käyttöön voimavaroja, jotka muuten jäisivät ta-loustilanteen vuoksi käyttämättä. Julkisesti rahoitettu hanke, joka työllistää muuten työttömäksi jääviä työntekijöitä tai hyödyntää muuten toimeettomana olevia tuotannontekijöitä, on yhteiskun-nalle edullinen. Tässä katsannossa mitään muuta tuotantoa ei menetä hankkeen vuoksi, koska elvytyksellä käyttöönotetut voimavarat olisivat ilman elvytystoimia jääneet toimita; elvytys pe-rustuu siihen, että taloudessa on määrättyllä hetkellä käyttämättömiä voimavaroja. Näin ollen el-

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2020 vp

vytyshankkeet on toteutettava juuri silloin kun työttömyyttä ja muuta voimavarojen vajaakäyttöä esiintyy: nyt ehdotetut elvytyspaketilla rahoitettavat hankkeet on toteutettava nopeasti, jotta ne osuvat koronakriisiin oikein.

Tämän vuoksi on tärkeää pitää kiinni sellaisista kriteereistä ja reunaehdoista, jotka määrittelevät toimenpiteet nopeasti käyttöön otettaviksi, ajallisesti rajatuiksi ja sisällöllisesti koronaviruksesta johtuvien menetysten vaikutuksia lieventäviksi.

Komission ehdotusta korjaavia elementtejä. Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on tunnistettu keinoja lisätä tukivälineiden väliaikaisuuden ja kertaluonteisuuden painoarvoa: näiden tukivälineiden mukaisen velkaantumisen alkamisen rajaaminen rahoituskehyskauden mittaiseksi ja järjestelyjen voimassaoloajan lyhentäminen ylipäänsä. Kehyskauden sisään ajoittuvaa velkaantumista olisi myös helpompi pitää budjettitasapainoperiaatteen mukaisena.

Tukien käytön suhteen olennainen keino vähentää sen saajan velkaongelman pahenemisen riskiä ovat tukien ehdot. Koska komission ehdotuksessa ehdollisuus näyttäisi koskevan vain rahoituksen käyttötarkoitusta siten, että rahoitetut toimenpiteet palvelevat eurooppalaisessa ohjausjaksossa identifioituja uudistustavoitteita, talousvaliokunta katsoo, että tätä ehdollisuutta tulee välttämättä laventaa koskemaan myös talouspoliittisia ja rakenteellisia uudistuksia tuen saamisen edellytyksenä. EVM:n käytön edellytykseksi asetettu ehdollisuus voisi olla malli myös uusien välineiden ehdollisuutta määriteltäessä. Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on tosin esitetty, että EVM:nkin ehdollisuus voi olla uudelleentarkastelun tarpeessa; arvioinnin kohteeksi voitaisiin ottaa esimerkiksi velkakestävyuden vaatimuksen tiukentaminen, velkakirjoihin vaadittavien yhteistoimintalausekkeiden velvoittavuuden lisääminen tai pankkien kotivaltioiden joukkovelkakirjojen määrälle asetettavat asteittain tiukentuvat rajoitukset.

Tämä voisi joissakin tapauksissa merkitä myös sellaisia tärkeitä arvioituja uudistuksia, joihin ei liity välitöntä elvytyspaketin mukaisten välineiden käyttöä. Uudistusvaatimukset voisivat koskea talouden kasvua ja julkistaloutta heikentäneitä instituutionaalisia tekijöitä ja esimerkiksi EU-budjetin kasvattamista sekä vaikeuksissa olevien maiden velkajärjestelyjen prosessien määrittelyä. Talousvaliokunta toteaa, että esimerkiksi harmaan talouden torjunnan tila on jäsenvaltioissa varsin eri tasoilla ja sen on tunnistettu olevan merkittävä elementti, joka osaltaan vaikuttaa tiukkaa talouskuria edustavien valtioiden valmiuteen ottaa kantaakseen riskiä toisten valtioiden talouden kestävydestä. Uudistusten toteuttamisen kannusteena voisi olla myös mahdollisuus muuntaa lähtökohtaisesti lainamuotoisena annettua tukea avustukseksi, jos jäsenvaltio onnistuu uudistusten täytäntöönpanossa.

Kokoavia huomioita jatkoneuvotteluihin. Jos elpymispaketti konkretisoituu pyrkimyksenä omien varojen enimmäismäärien nostamiseen, tämä vaatisi omia varoja koskevan päätöksen muuttamista, joka puolestaan edellyttäisi erityistä lainsäätämisyjärjestystä, jossa vaaditaan neuvoston yksimielistä päätöstä ja jäsenvaltioiden hyväksyntää valtiosääntöjensä asettamien vaatimusten mukaisesti. Unionin omien varojen sitoumusten ja maksujen enimmäismäärien nostamismenettely turvaa siten kahdella tapaa kunkin jäsenvaltion itsenäistä päätösvaltaa. Talousvaliokunta huomauttaa, että uusien omien varojen mekanismit voivat ja niiden on syytä tukea unionin yhteisiä tavoitteita ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästä kehityksestä. Kuitenkin

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2020 vp

omien varojen kasvattaminen täytyy tehdä tavalla, joka ei vahingoita EU:n kilpailukykyä suhteellisesti verrattuna muihin merkittäviin maailmantalouksiin.

Talousvaliokunta ilmaisee vakavan huolensa elpymispaketin ja sitä edeltäneiden (U 9/2020 vp, U 12/2020 vp, U 15/2020 vp) instrumenttien käytön tuomasta vastuuden kumulaatiosta ja sen vaikutuksesta budjettisuvereniteettiin ja julkiseen talouteen.

Talousvaliokunta katsoo, että komission ehdotusten toteutuminen ei luo fiskaaliunionia, mutta voi olla kuitenkin askel sen suuntaan ja käynnistää tässä vaiheessa vaikeasti arvioitavia kehityskulkuja, joihin sisältyy sekä ongelmia että mahdollisuuksia. Vaikka nyt päätöksenteon kohteena on kertaluontoinen ja tilapäinen toimenpidekokonaisuus, on käsillä ongelmallinen ennakkotapaus unionin merkittävän ja pitkäaikaisen velkaantumisen suhteen perussopimuksen (SEUT artiklan 310) valossa. Neuvoteltaessa mahdollisista uusista EU-veroista tulee ottaa vakavasti huomioon niiden vaikutus EU:n kilpailukykyyn.

Talousvaliokunta pitää selvitettyinä, että elpymispaketti ei poista julkistalouksien ongelmien juurisyytä eikä siten laajamittaisenaan rahoituskriisin uhkaa pitkällä aikavälillä. Selkeä institutionaalinen viitekehys, jossa määritellään finanssipoliittisen vastuun ja vallan jako jäsenvaltioiden oman ja EU-tason kollektiivin välillä, on välttämätön edellytys, jos nyt ehdotettua kehityskulkua päätetään jatkaa. Vastuuden ja valtuuksien epäsymmetria voi luoda isännättömän rahan ongelman, heikentää jäsenvaltioiden kannustimia julkistalouksiensa kohentamiseen omin toimin ja näin ollen kasvattaa pitkän aikavälin rahoitus- ja makrovakausriskejä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on myös esitetty näkemyksiä, joiden mukaan unionin oman taloudellisen kapasiteetin kasvattaminen budjetin ja verotulojen kautta olisi rahoitusjärjestelyjä parempi kehityskulku. Tämän näkemyksen mukaan unionin tuottamien EU-tason julkis-työväkkojen joukkoa voidaan laajentaa ja niiden rahoitusta siirtää kansalliselta tasolta unionitasolle. On kuitenkin samalla pidettävä huoli siitä, että unionin budjettivarojen mahdollinen kasvaminen ei automatiikalla nosta Suomen ja muiden jäsenmaiden kokonaisveroastetta.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitettyihin huomautuksiin ja täydennyksiin valtioneuvoston kantaaan.

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2020 vp

Helsingissä 12.6.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juhana Vartiainen kok
varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti kesk
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Mari Holopainen vihr
jäsen Hannu Hoskonen kesk (osittain)
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Matias Mäkyne sd (osittain)
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Janne Sankelo kok (osittain)
jäsen Joakim Strand r (osittain)
jäsen Hussein al-Tae sd (osittain)
jäsen Veikko Vallin ps
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Anders Adlercreutz r (osittain)
varajäsen Hanna Holopainen vihr (osittain)
varajäsen Raimo Piirainen sd (osittain)
varajäsen Ville Vähämäki ps (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Teija Miller

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2020 vp
Eriävä mielipide 1

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 1

Perustelut

EU:n elpymissuunnitelma; MFF+ ja elpymisväline (myöh. "Ehdotukset") on perussuomalaisten mielestä syvästi ongelmallinen.

Väitetty tarve ja tarkoitus epäilyttävät

Ehdotuksien kantava perustelu on koronaepidemian aiheuttama talouksien pysähdys ja siitä seuraava elvytystarve. Epidemia ei ole seurausta yksittäisten jäsenmaiden virheistä tai holtittomasta taloudenpidosta, ja tartuntatautina yhden maan ongelma on myös muiden maiden ongelma. Tällä nojalla ehdotuksissa halutaan yhteisvastuullistaa koronaelvytyksen taloudellisia kustannuksia siten, että tietyt jäsenmaat lahjoittavat rahaa toisille jäsenmaille. Tämä perustelu kuulostaa hyvältä, mutta ei kestä kriittistä tarkastelua. Ilmeisesti sillä ei ole enää edes väliä, vaan tärkeintä on ehea julkisuuskuva ja markkinoitavuus.

On kysyttävä, miksi ehdotukset on tehty

Oleellinen kysymys on, miksi nyt käsitellyssä olevat ehdotukset on tehty. Jos kerran koronalamaa voi torjua kansallisella tasolla ottamalla velkaa, mihin tarvitaan eurooppalaisia ratkaisuja? Perussuomalaiset syyksi sitä, että jotkut euromaat kokevat tulleen petetyiksi ja yksin jätetyiksi siirtolais- ja eurokriiseissä, kansalaiset ovat kyllästyneitä talouden menetetyksi vuosikymmenen jälkeen ja monet maat ovat ylivelkaisia. Ylivelkaisten maiden rahoituspohja alkaa olla heikko, jolloin muiden maiden katsotaan olevan pakotettuja osallistumaan rahoituksen järjestämiseen.

Todennäköisesti ehdotuksien taustalla on EU-komission ajatus siitä, että euroalue ja EU pyritään pitämään ehjänä lisäintegraation avulla. Tämä onnistuisi toteuttamalla "periaatteellisesti, oikeudellisesti ja taloudellisesti merkittävä toimenpidekokonaisuus, jolla on kauaskantoisia vaikutuksia EU:n tulevaisuuteen", kuten valiokunnan lausuntoluonnoksessa lukee. Ylivelkaisten euromaiden velkoja voidaan kuitenkin leikata, jolloin kansallisten budjettien paikkaamiseen ei tarvita muiden maiden rahalahjoja.

Jako nettomaksajiksi ja -saajiksi epäreilu

Ehdotukset eivät mitoiteta maksusuhteita ja -määriä koronan aiheuttamien terveydellisten tai taloudellisten vahinkojen perusteella. Maksusuhteet tuntuvatkin määräytyvän jäsenmaiden olemassa olevien velkatasojen ja poliittisten suhteiden pohjalta. Suurina nettosaajina olisivat Kreikan, Italian, Espanjan, Ranskan ja Puolan tapaiset maat, kun taas esimerkiksi Suomi olisi merkittävä nettomaksaja.

Ehdotuksissa ei riittävästi kiinnitetä huomiota toisen asteen vaikutuksiin. Esimerkinomaisesti, Ranska olisi ehdotuksien myötä nettosaaja, mutta sen lisäksi Ranska hyötyisi Italian saamasta nettotuesta, sillä ranskalaisilla pankeilla on merkittävät saamiset Italian valtiolta. Suomelle ehdo-

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2020 vp Eriävä mielipide 1

tuksen tuomaa huomattavan nettomaksajan roolia perustellaan poliittisissa puheissa sillä, että Suomi elää viennistä. Myös valiokunnan mietintö kehottaa huomioimaan laajempaa kokonaisuutta ja Suomen pienuutta, avoimuutta ja vientiin tukeutuvaa taloutta.

Perussuomalaisten mielestä yksikään itsenäinen valtio ei taloudellisissa kriiseissään lähetä loppuja vähistä rahoistaan muiden maiden talouksien elvyttämiseen.

Kiirettä ja salailua käytetään kritiikin estämiseen

Taloushäätä käytetään perusteluna kiireelle: ehdotukset on käsiteltävä nopeasti, että taloudet saadaan takaisin käyntiin ja jotta vahingoista, kuten työttömyydestä, ei ehtisi tulla pysyviä. Käsitteilyn nopeusvaatimus on tulkittavissa haluttomuudeksi käydä asiasta laajaa ja kriittistä keskustelua. Koska ehdotukset nykymuodossaan edellyttävät jäsenmaiden yksimielistä suostumusta, ehdotuksien kannattajilla ei ole varaa ottaa riskiä vastarinnasta. Perussuomalaiset paheksuvat yksinkertaisen asian, eli EU-maiden välisten rahalahjoitusten, paketoimista ja peittämistä monimutkaisuuden alle ja kiireellistä aikataulua. Monimutkaisuus yhdistettynä laajaan salaamiseen tekee ehdotuksiin riittävän perehtymisen ja laajan keskustelun mahdottomiksi.

Oikeudelliset ongelmat

Ehdotukset rikkovat todennäköisesti olemassa olevaa lainsäädäntöä, tai ainakin lakien henkeä. Aiempien oikeudellisten ongelmien valossa on pidettävä todennäköisenä, että vaikka ehdotuksista saataisiinkin joskus myöhemmin oikeuden päätös, vahinko olisi jo tapahtunut eikä valtaoikeuksia siirrettäisi takaisin tai rahoja palautettaisi.

Kansainvälinen lehdistö kirjoittaa ehdotuksien olevan Euroopan Hamilton-hetki ja Rubikonin ylitys. EU tekisi ensimmäistä kertaa alijäämäisen budjetin. EU ottaisi ensimmäistä kertaa velkaa. EU-jäsenmaat ottaisivat vastatakseen toisten maiden taloudellisia vastuita. Keskuspankki takaisi ostotoimenpiteillään jäsenmaiden lisälainanoton, mikä olisi tulkittavissa keskuspankkirahoitukseksi.

Taloudelliset seuraukset vakavat

Ehdotukset olisivat toteutuessaan huomattava taloudellinen menetys Suomelle. Suora nettomenetys olisi noin viisi miljardia euroa, minkä päälle tulisivat lisäksi myönnettävät takaukset, jotka ovat potentiaalinen luottotappioiden lähde ja jotka joka tapauksessa tulisivat sitomaan ja ohjaamaan myöhempää päätöksentekoamme.

Perussuomalaisten mielestä ehdotus ei muutu kannatettavaksi, vaikka sen kokoa leikattaisiin ja muutettaisiin samalla lainapainotteisemmaksi. Suomen ei tule lahjoittaa ehdotetuille nettosaajamaille viittä, mutta ei myöskään yhtä miljardia euroa. Samaten Suomen ei tule lahjoittamisen sijaan edes lainata rahaa nettosaajamaille, sillä valtiomme vastuut, takaukset ja epävarmat saatavat ovat jo nyt huomattavan suuret. Lisäksi myönnettäväksi tarkoitettuihin luottoihin sisältyy merkittävä luottoriski, ja hyvin todennäköisesti takaisinmaksun vaikeutuessa luotoille tehtäisiin, kuten Kreikan kanssa meneteltiin — velkakirjat vaihdettaisiin pitkäaikaisiin nollakorkoisiin velkakirjoihin, jolloin ongelman ratkaisu siirtyisi vuosikymmenillä tulevaisuuteen.

Valiokunnan lausunto TaVL 15/2020 vp
Eriävä mielipide 1

Asiantuntijat ovat maininneet, että ehdotuksien taloudellinen merkitys ei ole suuri, mutta poliittinen merkitys on huomattava. Tällä tarkoitetaan, että kun ehdotusten myötä on saatu pää auki, vastaavia ehdotuksia tulee seuraavassakin kriisissä ja ilman kriisejäkin yhteisvastuita tultaisiin syventämään. Tarkempi ilmaisu olisikin, että ehdotukset eivät ole taloudellisesti niin merkittäviä lyhyellä aikajänteellä, mutta ajan myötä nyt ehdotetut askeleet näyttäytyisivät ratkaisevina käänteinä kohti yhteisvastuiden ja tulonsiirtojen liittovaltiota.

Erityisen houkuttelevasti ehdotuksissa on tarjottu rahaa käyttöön nyt heti, mutta takaisinmaksu alkaisi vasta vuosien päästä, EU:n budjetin kautta. Tuolloin vaihtoehtoina olisi joko leikata EU:n muita menoja tai korottaa EU-jäsenmaksuja merkittävästi. Kumpikin näistä olisi poliittisesti hyvin vaikeaa, joten todennäköisesti rahoitus järjestettäisiin ennemmin myöntämällä EU:lle verotusoikeus.

Perussuomalaiset vastustavat ehdotuksia

Perussuomalaiset pitävät nyt käsittelyssä olevaa ehdotusta surullisena ja EU:n ja sen jäsenmaiden poliittisen johdon nykyistä alennustilaa hyvin kuvaavana. Ehdotukset ovat Suomen taloudelle syvästi vahingollisia ja poliittisilta seurauksiltaan dramaattisia, itsemääräämiskykyä ja budjetisuvereniteettia pysyvästi rajoittavia. Perussuomalaiset pitävät ehdotuksia myös EU:n kannalta kielteisinä, sillä todennäköisesti euroalueen tai EU:n liittovaltioistaminen ei tule onnistumaan loppuun asti, ja keskeneräinen liittovaltio olisi merkittävä poliittisten, oikeudellisten ja taloudellisten riitojen aiheuttaja. Liittovaltiokehityksen keskeinen ongelma on, että laadittavien sääntöjen hyväksyminen ja sitten näiden sääntöjen noudattaminen pitäisi onnistua kaikilta jäsenmailta. Riittää, että yksi jäsen rikkoo sääntöjä. Euroopan kokemukset esimerkiksi vakaussopimuksen kanssa antavat ymmärtää, että tiukaksikin tarkoitetuista sopimuksista käytännössä tulee hampaattomia, koska mitään sanktioita ei sääntöjä rikkoville pystytä yksimielisyysvaatimuksen takia määräämään. Perussuomalaiset yksiselitteisesti vastustavat nyt esitettyjä ehdotuksia.

On olemassa vaihtoehtoja, osallistuminen ei ole pakollista

Perussuomalaisten mielestä muut maat voivat halutessaan osallistua ehdotuksien toteuttamiseen keskenään, mutta perussuomalaiset eivät suosittele sitä. Kieltäytyminen ei olisi seurauksiltaan niin dramaattista kuin ehdotuksien kannattajat esittävät: EU-maat voivat halutessaan elvyttää talouksiaan itse omalla velanotolla ja, jos velanottokapasiteettia ei ole riittävästi, leikata ylisuuria velkojaan.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon ja että Suomen ei tule osallistua elpymissuunnitelmassa ehdotettuihin järjestelyihin.

**Valiokunnan lausunto TaVL 15/2020 vp
Eriävä mielipide 1**

Helsingissä 12.6.2020

Veikko Vallin ps
Ville Vähämäki ps
Minna Reijonen ps

**Valiokunnan lausunto TaVL 15/2020 vp
Eriävä mielipide 2**

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 2

Perustelut

EU:n elpymisväline ja korotettu rahoituskehys ovat suuruudeltaan yhteensä noin 1 900 miljardia euroa. Elpymisvälineen osuus tästä on 750 miljardia euroa, jakaantuen 500 miljardin avustuksiin ja takauksiin sekä 250 miljardin lainaosuuteen. Suomen kokonaisvastuu elpymisvälineestä olisi noin 13 miljardia, lisättyinä koroilla ja kuluilla. Nettomenetys Suomelle olisi järjestelyissä avustusten osalta 4—5 miljardia euroa. Yhdessä aiempien koronakriisiin liittyvien vastuiden sekä finanssi- ja eurokriisien yhteydessä muodostuneiden vastuiden kanssa riskit uhkaavat muodostua julkisen talouden kannalta liian suuriksi.

Elpymisvälineen rahoittaminen komission ottamilla lainoilla ja niiden takaisinmaksu vuosina 2028—2058 korotetuilla EU-jäsenmaksuilla ja "mahdollisilla uusilla varoilla" johtaa ns. fiskaaliunioniin (tulonsiirrot, verotus). Tämä vähintäänkin heikentää Suomen budjettisuvereniteettia ja vahvistaa liittovaltiokehitystä, joka ei ole Suomen kaltaisen pienen EU-jäsenmaan edun mukainen kehityssuunta.

Rahoituksen kohdentuminen EU-maille on epäselvä. Suurten EU-jäsenmaiden (kuten Saksa ja Ranska) sananvalta myös rahoituksen kohdentamisessa on tosiasiasa suurin. Rahoituksen kohdentuminen näiden maiden intressien mukaisesti ns. koheesiomaille ei takaa väitettyjä hyötyjä Suomen teollisuudelle ja viennille.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon

Helsingissä 12.6.2020

Johannes Yrttiaho vas